

„ Майце си”

Христо Ботев

С елегията „Майце си” Ботев поставя началото на гениалното си творчество. Написана в Одеса и публикувана в Славейковия вестник „Гайда”, творбата ясно отразява тягостното положение, в което се е намирал поетът както в Русия, така и в Румъния.

Още тук е заложена една тенденция, която остава присъща за цялото му творчество-автобиографизмът, произтичащ от болезненото изживяване на действителността. Ако се обърнем към реалния биографичен контекст, ще видим, че в отношенията на поета с майка му има доста сходни с поезията му проекции (чувството за неизпълнен родов дълг, гнетящо години наред твореца, е въплътено в част от произведенията му). Заедно с това в светлината на цялото Ботево творчество „Майце си” има стойност и на теза, защото разгръща и разрешава проблеми, които в останалите творби се пресемантизират- т.е. обогатяват се и се развиват- за скитничеството, за неразбирането и отчуждението, за Дома и Пътя; появяват се образите на майката, на покосената младост, на смъртта-спасение.

„Майце си” е мъчителна и напрегната изповед за човешката неудовлетвореност, за състоянието на отчаяност и самотност, за житейското обезверяване и духовната безжизненост, за загубата на духовните идеали. В центъра на елегията е човекът на новото време, който преосмисля, подлага на съмнение наложеното му битие, търси начина за спасение от тежобите на живота и опора в този така драматичен за себе си момент.

Като конструкционна основа на творбата е използван един от най-често използваните народопесенни модели- разговорът между майка и син (четири от двайсетте Ботеви стихотворения са изградени изцяло или частично по този начин- „Майце си”, „Хайдути”, „ На прощаване”, „Обесването на Васил Левски”). Разбира се, не става дума за диалог в

истинския смисъл на понятието. Разговорът с майката е предизвикан във въображението на лирическият Аз. В минути на раздвоение и душевна тревога той търси опора и я намира единствено в нейния образ.

Образът на майката е изведен още в заглавието, което звучи като послание, и до финала на творбата той има трайно присъствие - към него е насочен речевият жест от началото до края. Умалителните обръщения, въпросите, признанията разкриват силна обич и привързаност, желание за изповед и прошка:

Ти ли си ,мале, тъй жално пела,

ти ли си мене три годин клела,

та скитник ходя злочестен ази

и срещам това, що душа мрази?

Напускайки дома, човекът попада в неприютното на пътя, в далечни и чужди земи, които поставят пред изпитания неговата самоличност. Скитничеството притежава двойна смислова фиксираност - то е загубване, лишеност, прокуденост, но и пътуване, движение към промяна, алтернатива на покорността. В „Майце си” преобладават най-вече негативните характеристики на пътя - той е мъчително лутане из студената немилост на света. Той е път, от който трябва да се завърнеш.

Лирическият Аз стои пред съдбата си и търси обяснение за собственото си битие. Драматизмът не е толкова в съдбата му дотук, колкото в незнанието на причините за злото, което го обгръща. Какво е естеството на неговия грях - простим или непростим е той ? Кой път да поеме?

Осмислянето на угнетяващата действителност лирическият Аз извършва чрез нормите

на патриархалното мислене. Мъката и разочарованието си той свързва с представата за родово прегрешение и вина- „ти ли си мене три годин клела...” Напусналият дома е злочестникът, застигнат от майчина клетва, заради излизането от лоното на рода. На страниците на творбата майчиният глас условно присъства като плач („жално пела”) по загубеното чедо и като клетва („три годин клела”) –санкция и наказание към отклонилия се от наложените патриархални норми, към неизпълнилия семейно-родовия си дълг син.

Втора строфа продължава да търси причините за страданието,но този път погледът е насочен към вътрешния свят на лирическия субект. Усещането за неизживяна младост засилва трагичното чувство.Инверсията „младост зелена” поставя акцент на идеята, че младостта е олицетворение на самото желание за живот, порив към щастие, но тук тя е погубена младост-страдание. Това внушение е постигнато чрез възможно най-драматичен контраст.Изображението на младостта чрез образно-метафоричното и отнасяне към представата за растение, което бавно и мъчително умира („съхне,вехне”), навява алюзия за безнадеждност и обреченост.Такова наказание би постигнало онзи,който е извършил най-тежките грехове според патриархалния морал-престъпването на религиозни и нравствени табу(пропиляване на бащино имане,посегателство над родителско тяло). Оттук идва недоумението,защото лирическият Аз не е обременен от тези вини.

В трета строфа се задълбочава усещането за драмата на героя. Действителността не го удовлетворява.Той се чувства самотен дори сред „мили другари” и безгрижността в отношенията им е само привидна- „...но те не знаят,че аз веч тлея”. „Гледат” и „не знаят” са глаголи,бележещи острия познавателен кризис, настъпил в отношенията между личността и обществото. Лицето е весело и смеещо се ,а душата е попарена и страдаща. Външната жестовост не подсказва мъчителната разтерзаност, напротив-тя е маска, умело прикриваща ставашото в душата.

Разкриването на вътрешния свят би могло да се осъществи само чрез съкровено споделящото приятелство, чрез отварянето на индивида към една разбираща го и подкрепяща го другост.Но светът за Ботевия лирически Аз е безответен- „Приятел нямам-/ да му разкрия що в душа тая,...”Тъкмо липсата на приятел, с когото да сподели личните си копнежи, води до тази екзистенциална тревожност и напрегнатост.

Мъчителното усещане за социална самотност продължава да се наслаждава в следващите стихове.Болезнената равносметка от IV- та строфа („приятел нямам”) се задълбочава в следващата V-та строфа чрез градацията „никого нямам”. Опора остава само майката,тя

е и единствен източник на вяра и любов. Чрез споменаването на тези сакрални за Християнството символи и отъждествяването на майката с тях се постига извисяване на образа и и заедно с това за пореден път се подчертава духовната връзка между майка и син. Успоредно с това драматизмът продължава да расте с наложено усещане за изтичащо време – „сърце догаря!“ Всяка болка има праг, степен, до която може да се понася. Ботевият лирически герой е достигнал своя праг. Единствена утеха би му донесла последната среща с дома, с близките на сърцето хора:

[Виж целият текст >>>](#)

За да използвате ПЪЛНОТО съдържание на сайта изпратете SMS с текст STG на номер 1092 (обща стойност 2.40лв.) Валидност на кода 1 час.